

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b,
105 Reykjavík

Garðabær, 13. ágúst 2025
202507-0122/A.B.
08.03

Efni: Umsögn - Mat á umhverfisáhrifum - Rafstrengur við Laufafell Skipulagsstofnun.

Vísað er í erindi Skipulagsstofnunar dags. 22. júlí sl. þar sem óskað er umsagnar Náttúruverndarstofnunar vegna fyrirspurnar um matsskyldu framkvæmdar sem felur í sér lagningu rafstrengs í jörð frá stöðvarhúsi við rætur Laufafells í fjarskiptamastur á toppi Laufafells í Rangárþingi ytra. Markmið framkvæmdarinnar er að tryggja örugga orkuöflun fyrir fjarskiptastöð Neyðarlínunnar á Laufafelli, sem þjónar öryggi ferðalanga og vegfarenda á svæðinu.

Framkvæmdarlýsing

Um er að ræða lágspennustreng, allt að 1 kV, með þvermál um 2,5 cm á 4 km kafla. Ný leið rafstrengsins verður vestan megin við Laufafell, niður öxl á fellinu og með rótum þess að hluta, meðfram Laufahrauni og að vatni sem nefnist Laufavatn. Fyrirhugað rasksvæði er metið um 1 ha að flatarmáli, en breidd raskaðs svæðis nemur að jafnaði 2,1–2,4 m. Framkvæmdin er að mestu leyti afturkræf og gert er ráð fyrir að ummerki hverfi á 2–3 árum.

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að strengurinn verður plægður niður með gröfu að um 1 m dýpi og jarðvegur settur yfir að lokinni framkvæmd. Ekki verður þörf á slóðagerð eða annarri efnistöku. Núverandi strengur verður fjarlægður.

Náttúruvernd

Svæðið er þjóðlenda og afréttarland innan marka Rangárþings ytra. Fyrirhuguð leið rafstrengs liggur að mestu innan svæðis sem nefnist Emstrur og Fjallabak og er á náttúruminjasrá yfir aðrar náttúruminjar (nr. 761). Svæðið er jafnframt innan hálandismarka og skilgreint sem óbyggt svæði í Aðalskipulagi Rangárþings ytra 2016–2028, en þar er áhersla lögð á að viðhalda óbyggðu yfirbragði hálandisins og stuðla að bættu öryggi ferðamanna og fjarskipta. Náttúruverndarstofnun bendir á að jarðstrengurinn liggur innan svæðis Torfajökulseldstöðvarinnar. Árið 2011 samþykkti ríkisstjórn Íslands að bæta Torfajökulssvæðinu á yfirlitsskrá heimsminja fyrir Ísland og var það samþykkt af UNESCO árið 2013. Í yfirlitsskránni er gerð grein fyrir þeim náttúrufyribærum Torfajökulssvæðisins sem þykja einstök á heimsmælikvarða. Samkvæmt stjórnunar- og verndaráætlun friðlands að

Fjallabaki er stefnt að því að mörk friðlandsins verði breytt þannig að öll Torfajökulseldstöðin verði innan marka friðlandsins svo hægt verði að halda áfram vinnu við að gera svæðið að heimsmínjasvæði. Náttúruverndarstofnun leggur áherslu á að við framkvæmd hafi sem minnst áhrif á náttúrumínjar og ásýnd svæðisins með tilliti til verðmæta þess.

Landslag og ásýnd

Svæðið kringum Laufafell tilheyrir afréttinum Emstrur í suðurhluta hálendisins, vestan Mýrdalsjökuls. Emstrur er lýst sem „eyðilegt beitolandsvæði“ þar sem nokkrir stakir, lágir en brattir tindar prýða landslagið. Laufafell er einn þessara tinda, tengdur við samfelldan móbergsfjallgarð sem rís yfir jafnfjarlægum hraun- og sandfláa. Hlíðarnar eru brattar og myndaðar úr móbergs- og hraunlögum sem eru rofin af frostveðrun og vatnsrennsli; gróður er lítil nema í lægðum þar sem mosa- og grasbrestir skríða upp hlíðarnar. Við rætur fellsins tekur við nokkuð flatlent Laufahraun og votlendi við Laufavatn. Um svæðið liggur vinsæll gönguleið, Laugavegurinn, sem tengir Landmannalaugar og Þórsmörk.

Ásýnd og sjónræn áhrif

Rask á yfirborði verður sýnilegt meðfram leiðinni þegar framkvæmd stendur yfir og fyrstu árin á eftir. Þar sem fjallshlíð Laufafells er brött og lítið gróin gæti myndast lína eða ójafna í landinu sem er sýnileg úr nærumhverfi, t.d. frá gönguleiðum í nágrenninu. Áhrif á fjallshlíðina sjálfa eru takmörkuð við mjóan, beina farveg; strax að lokinni framkvæmd verður yfirborðsjarðvegi komið fyrir til að hraða gróðurframvindu og minnka varanleg ör á landslagi.

Áhrif og mótvægisáðgerðir

Fjallasýnin frá nærliggjandi gönguleiðum er ein helsta náttúruupplifun ferðafólks á þessu svæði. Í greinargerð kemur fram að núverandi rafstrengur liggja niður kletta og hafi orðið fyrir skemmdum vegna grjóthruns með tilheyrandi truflunum á þjónustu og viðgerðakostnaði. Núverandi strengur er því ekki loftlína, heldur strengur sem liggur á yfirborði eða í landinu sjálfu, og getur verið nokkuð sýnilegur í bröttum og gróðurlitlum fjallshlíðum.

Að mati Náttúruverndarstofnunar gæti framkvæmdin haft lítil til miðlungs neikvæð áhrif á ásýnd fjallshlíðar Laufafells meðan á framkvæmd stendur, en með réttri framkvæmd og frágangi er líklegt að sárið verði tímabundið. Hins vegar ætti að mati stofnunarinnar að skoða aðra valkosti um hvort væri hægt að færa strenginn lengra í vestur og tengja hann við slóða sem fer í Fallabaksleið syðri og fylgja veginum og slóðum að skálanum.

Varðandi mótvægisáðgerðir þá ættu þær að fela í sér:

- Að leggja strenginn eftir náttúrulegum öxlum og forðast skarpan skurð í bröttum hlíðum.
- Í gróðurlausum skriðum ætti ekki að sá grasfræi og nota tilbúin áburð, nema um einærar grastegundir er að ræða. Gróskumikið graslendi mun stinga verulega í stúf við næsta nágrenni.
- Að geyma yfirborðsjarðveg (svarðlag, torf og mosa) og leggja hann yfir strenginn að lokinni plægingu til að flýta endurheimt gróðurs og fela ummerki. (namur.is)
- Að fylgja viðurkenndum verklagsreglum á hálendisvæðum um frágang og eftirlit og hafa virkt samstarf við Landgræðsluna um gróðurframvindu.

Val á leið með tilliti til umhverfisáhrifa

Náttúruverndarstofnun leggur áherslu á að við val á legu jarðstrengja á viðkvæmum hálendissvæðum og með tilliti til verðmæta þess, sé ávallt horft til þess að lágmarka umhverfisáhrif, bæði á náttúrufar, landslag og ásýnd svæðisins. Í sumum tilvikum getur það falið í sér að velja lengri eða krókóttari leið (sjá valkostir að ofan) til að forðast viðkvæm svæði, þ.m.t. hraun, gróið land, vistgerðir með hátt verndargildi eða svæði sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt náttúruverndarlögum. Slíkt getur skilað því að rask og sjónræn áhrif verði minni til lengri tíma lítið, þó að framkvæmdin verði umfangsmeiri eða leiðin lengri.

Að mati stofnunarinnar er mikilvægt að meta vandlega alla valkosti við leiðarval og velja þá legu sem hefur minnstu neikvæðu áhrifin á umhverfi og ásýnd, jafnvel þótt hún feli í sér lengri eða kostnaðarsamari framkvæmd.

Virðingarfyllt,

Axel Benediktsson
sérfræðingur
Hákon Ásgeirsson
sviðsstjóri